

*Teksti Thomas van Elsen ja Marie Kalisch
Käännös W. ja A. Schäfer
Kuvat Thomas van Elsen*

Sosiaalinen näkökulma maatalouteen ei ole uusi. Utta on into, jolla siitä Euroopassa keskustellaan tulevaisuuden näkymänä. Maataloudelta vaaditaan monitoimisuutta. Sen on tuotettava elintarvikkeita ja samalla oltava maaseudun sosiaalisten palvelujen tukiranka. Thomas van Elsen ja Marie Kalisch kertovat uusimmista suuntauksista.

Sosiaalisen terveyden edistäminen ”Care-Farm” toiminnassa

Mistä sosiaalisessa maataloudessa on kysymys? Työpaikkojen luomisesta, työskentelymahdollisuuksista sosiaalisesti huonossa asemassa oleville ja kehitysvammaisille? Mitä tekemistä terveydellä on sosiaalisen maatalouden kanssa?

Terveyttä mistä ja kenelle?

Sanakirjassa määritellään maatalous seuraavasti: suunniteltu kasviviljely ja eläintuotanto; sosiaalinen tarkoittaa: yhteisö, seuraa koskeva, siihen kuuluva, sitä palveleva, yhteishyödyllinen. Terveys on terve olo, hyvinvointi, suorituskyky.

Käsite ”sosiaalinen maatalous” tarkoittaa maataloudellista toimintaympäristöä ihmisille, jotka eri syistä (terapia, koulutus, työnteke) haluavat elää maatilalla ja tehdä työtä luonnossa. Miten tästä syntyy sosiaalista vuorovaikutusta ihmisten ja luonnon välillä, jossa kumpikin saa ja antaa? Mitä nämä ihmiset saavat ja mitä he puolestaan tuovat maataloil-le? Onko sosiaalisessa maataloudessa itua sellaiseen luontosuhteeseen, jossa luontoa ei käytetä vain työnteon ja terapian ympäristönä, vaan jossa myös sen terveyttä edistetään?

Nämä kysymykset ovat juuri alkaneen EU-projektin ”SoFar” (Social Farming) osa. Projektin tarkoitus on verkottaa sosiaalinen maatalous eri maissa ja niiden välillä (Alankomaat, Belgia, Irlanti, Italia, Ranska, Saksa, Slovenia) ja tukea sosiaalisen maatalouden leviämistä.

Käynnistyskokous pidettiin kolmannen kansainvälisen ”Farming for Health” -konferenssin yhteydessä kesällä 2006 Norjan Stavangerissa¹. Se oli jatkoa työryhmän kahdelle edelliselle tapaamiselle Hollannissa. Saksasta projektiin osallistuu Forschungsinstitut für biologischen Landbau (FiBL), joka tutkii myös sosiaalisen maatalouden ja toisaalta luonnon ja kulttuurimaiseman kehityksen yhteisiä kysymyksiä. Tutkimuksen kohteena ovat käytännön kokemukset, joissa luonnon ja kulttuurimaiseman kehittäminen ja sosiaalinen maatalous onnistuneesti yhdistyvät.

Tällä hetkellä tehdään kyselyitä ja dokumentoidaan esimerkiksi kelpaavia innovatiivisia maatiloja. Projektiin osallistuvissa maissa ja niiden kesken pidettävien keskustelutilaisuuksien ja työryhmien tarkoitus on ottaa oppia kokemuksista ja tukea sosiaalisen maatalouden levittämistä ja kehittämistä koko Euroopassa.

Myyntituotteet ”terveys” ja ”työpaikka”

Sosiaalisessa maataloudessa keskitytään ilmiöön, jota yleensä pidetään vain sivutuotteena: maataloudessa työskentelyn myönteinen vaikutus ihmiseen. ”Farming for Health” -ilmaisun tarkoittaa luonnossa ja luonnolle tehtävän työn hyödyntämistä siten, että se edistää työllisyyttä, ih-

misen kehitystä ja terveyttä. Tähän käsitteeseen sisältyvät laajasti ymmärrettyinä kaikki tavat osallistua maatalouden työprosesseihin, jotka ovat tarjolla terapiaa tarvitseville ja sosia-

lisesti heikossa asemassa oleville ihmisille (vammaisille, mielenterveyspotilaille, vieroitushoidossa oleville, aktiivisille eläkeläisille, pitkäaikaistyöttömille, nuorille ja muille). Koulut- ja lastentarhamaatilat tarjoavat lapsille kokemuksen maatalouden rytmeistä. Kasvatustieteellinen ja terapeuttinen työ laajentavat maatalouden klassisia toimialoja, kasvi- ja eläintuotantoa.²

Näiden maatilojen päätuotteet eivät ole myytäviä tuotteita, vaan terveyttä ja toimintaa – maatalous ihmisten mahdollisuutena osallistua monipuolisiin päivä- ja vuosirytmisiin tekemällä työtä puutarhassa tai kotieläinten parissa. Ne maatilat, jotka tuottavat elintarvikkeet luonnonmukaisesti, ekologisesti tai biodynaamisesti, sopivat tähän erityisen hyvin.

Onko kyseessä markkinaraon täyttämisen ja uusi tulolähde maataloille, luodaanko työpaikkoja syrjäytyneille ihmisille vai ajanvietettä ikä-vystyineille lapsille?

Tilat, jotka onnistuvat hyödyntämään ihmisen ja luonnon suhdetta kummankin kehittämiseksi, ovat todellisia 'Farming for Health' tiloja.

Sosiaalinen maatalous Euroopassa

Sosiaalisen maatalouden tilanne on selvästi erilainen Euroopan eri maissa, koska terveys- ja sosiaalilainsäädäntö ja siten myös sosiaalisen tuen organisointi (esim. rahoitus, tuen suuruus, hoidon keskittäminen laitoksiin tai hajauttaminen integroimalla perheytyksiin) ovat aivan erilaisia³. Maatilat, jotka liittävät (usein jälkepäin) terapeuttisen työskentelyn markkinasuuntautuneeseen yritykseen, eroavat syntyhistorialtaan terapeuttisista laitoksista, joissa painopiste on sosiaalisessa työssä ja taloudellisesti toimiva maatila vähemmän merkitsevä työsarja. Usein nämä tilat tuottavat ekologisesti tai biodynaamisesti, erityisesti näin toimivat Camphill-yhteisöihin kuuluvat maatilat. Erityisen innovatiivisina mainia, joissa on hyvin paljon ”Care-Farm” toimintaa, keskitetty organisaatio ja vankka valtion tuki, esittäytyivät Norjan kokouksessa Alankomaat ja Norja, kun taas monet muut maat eivät lainkaan tue maatiloja. Saksassa ovat mahdollisuudet kehitysvammaisten ihmisten integroimiseen maataloille rajoitetut, koska lainsäädäntö edellyttää kytkeä keskitettyyn kehitysvammaisten työpajaan.

Vaikutus ja tehokkuus

Ensimmäiset tutkimustulokset, jotka osoittavat maatalousterapian vaikutuksen ja tehokkuuden verrattuna muihin hoitomenetelmiin on saatu Iso-Britanniasta, Alankomaista ja Norjasta. Rahoittajat kysyvät yhä enemmän tieteellistä näyttöä. Näiden tutkimusten aiheena ei ole vain kysymys, auttaako tai millä tavalla työskentely maatilalla auttaa ihmisiä terveystieteellisesti, vaan myös hoitokustannusten alentaminen, hyvinvoinnin laadun parantaminen (elämän, asumisen, työn, hoidon laatu), laatustandardien käyttöönotto ja terapian räätälöinti tiettyihin sairauksiin.

Lisäksi kysytään, millä tavalla maimentaa – puutarhoja, työpaikkoja, asuin- ja oleskelupaikkoja – voidaan muokata niin, että se tukee tietyistä sairauksista tai ongelmista kärsivien ihmisten parantamista. Ja vielä: voivatko ihmiset työskennellä terapiakseen muokkaamalla ja hoitamalla kulttuurimaisemaa, koska tällaisiin töihin tarvitaan paljon käsityötä!

Norjan kokouksen yhteydessä tutustuttiin muutamaa norjalaisiin, järjestäjien mukaan erittäin innovatiivisiin ”Care Farms” -tiloihin. Yksi viljelijä muutti latonsa lastentarhaksi, toinen tarjoaa ponitallin ja ratsastushal-

lin kaupunkilaislapsille sekä leirejä koululaisille ja vuokraa villinlännen tyylistä rakennusta juhlija varten. Sinne on myös rakennettu asumispaikkoja nuorille, joilla on epäsosiaalinen menneisyys, ja tilan lähellä olevat nurmet on muutettu lasten leikkikentäksi. Lapsia varten on eläintarha, jossa on laaja kirjo eläimiä siliteltäväksi aina kaneista lampaisiin ja sikoihin.

Taloudellisesti nämä tilat tulevat paljon paremmin toimeen kuin aikaisemmin, kun työaika vaihteli ja maatalouden tulevaisuus näytti synkältä. Harrastaako isäntä vielä maataloutta? Kyllä, ponien talvirehu tuotetaan itse ja begonioita viljellään. ”Sen säilyttänyt entisestä ajasta.”

Mistä maito tulee, tai että sialla on jotain tekemistä lautasella olevan porsaanleikkeen kanssa, sellaista lapset eivät opi täällä. Kuinka voisi ihmisten ja eläinten kohtaaminen tarjota enemmän ja pysyvämpää kuin vain esittää eläimet lapsille silitysobjektina ja innostaa kuluttamaan? ”Tämä on lähinnä Circus Farming”, huomautti osuvasti yksi retken osallistuja. ”Sosiaalinen maatalous” markkinastrategisesti hyvin asemoituna maaillemuuttajan maataloutena? Onko maataloilille kyseessä markkina- raon täyttäminen ja uusi tulolähde,

luodaanko työpaikkoja ja tekemistä syrjäytyneille ihmisille vai ajanvietettä ikäyntyneille lapsille?

EU-projektissa ’SoFar’ tärkeä kysymys on täten myös ’sosiaalisen maatalouden’ eteenpäin kehittäminen. Sellaisten esimerkkitulojen dokumentointi, jotka onnistuvat hyödyntämään ihmisen ja luonnon suhdetta kummankin kehittämiseksi, tarjoaa todellisen ’Farming for Health’ näkymän.

1 Seuraava Farming for Health -konferenssi pidetään Belgiassa Gentissä 7.-10. 11. 2007, www.farmingforhealth.org. Euroopassa toimiva tutkijoiden työryhmä on Coast Action Green Care in Agriculture, www.umb.no/greencare.

2 Olaf Keser, Thomas van Elsen: Soziale Landwirtschaft – landwirtschaftliche Sozialarbeit, in: ’Lebendige Erde’ Nr. 3/1997; Robert Hermanoski: Einführung. Soziale Leistungen in der Landwirtschaft, in: ’Ökologie & Landbau’ Nr. 139 (3) 2006.

3 Yleiskatsaus julkaisussa: Jan Hassink, Maijken van Dijk (toim.): Farming for Health. Green-Care Farming across Europe and the United States of America, Wageningen 2006.

DEMETER

6,80

kevät
1/2007

Biodynaaminen viljely, ravitseminen ja luonnonhoito

*“Care-Farm” -toiminta
Geenimanipulaation koekaniineina
Mitä ruoaksi huomenna*